

30. januar 2017

Til
Det Kongelige Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet

Utkast til ny barnevernlov NOU 2016:16
Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse.

Høringsinnspill fra Norsk Fosterhjemsforening

Norsk Fosterhjemsforening viser til departementets høringsbrev av 7. november 2016.

Norsk Fosterhjemsforening vil basere sitt innspill ut ifra et fosterhjemspektiv.

Norsk Fosterhjemsforening er den største aktør innen fosterhjemsområdet med 19 fylkesforeninger og representerer 3802 medlemmer. Ett medlem per fosterfamilie, som har ett til flere fosterbarn og evt egne barn. Norsk Fosterhjemsforening er en aktiv pådriver for å heve kvaliteten på alle plan innen fosterhjemsomsorgen. I foreningens faglige råd sitter personer med høy kompetanse på området. Norsk Fosterhjemsforening har egen rådgivningstjeneste og utgir tidsskriftet Fosterhjemskontakt med 4500 eksemplarer 6 ganger i året per 2016.

Norsk Fosterhjemsforening anser det beklagelig at utkast til ny barnevernlov ikke inneholder regler som forbedrer barnets og fosterforeldrenes rettigheter innen fosterhjemsområdet. Det er beklagelig at Norsk Fosterhjemsforening ikke har fått sittet i lovutvalgets referansegruppe, men kun vært invitert til intervju. Norsk Fosterhjemsforening peker på at det er mange rettslige spørsmål innen fosterhjemsområdet som bør utredes nærmere, og som tas opp i dette høringsbrevet. Det skal nå utarbeides en NOU innen fosterhjemsområdet. Det er nå helt avgjørende at Norsk Fosterhjemsforening som den største aktør innen området får sitte i referansegruppen og får en sentral plassering i dette arbeidet, for å kunne gi innspill til de store utfordringer som er på fosterhjemsområdet.

Norsk Fosterhjemsforening peker på at nitti prosent av plasserte barn i barnevernet bor i fosterhjem. Det er i fosterhjemmet barnet i hovedsak får sin omsorg og beskyttelse. Denne omsorgen hviler i dag på et svakt rettslig fundament så vel for barnet som for barnets omsorgsgivere, fosterforeldrene. Det vises til tidligere høringsinnspill fra Norsk

Fosterhjemsforening i forbindelse med ny barnevernlov. Norsk Fosterhjemsforening ber om at ny barnevernlov ikke vedtas før disse forhold er ivaretatt.

Norsk Fosterhjemsforening får mange telefoner fra fosterforeldre som forteller om manglende rettsikkerhet innen fosterhjemsområdet. Man trenger et regelverk som sikrer barnets omsorg og beskyttelse i fosterhjemmet og som sikrer fosterforeldrene rettigheter for å gi barnet trygg omsorg. I vedlegget til dette høringsbrevet gis eksempler på noen av disse problemstillingene. Det er grunn til å tro at mange av de rettslige problemstillinger som gjør seg gjeldende på fosterhjemsområdet, ikke forstås av politikere og lovgiver. Det mangler et helhetlig blikk på den rettslige reguleringen på fosterhjemsområdet.

Ny lov har stort fokus på å sikre barnet juridiske rettigheter. Norsk Fosterhjemsforening anser at man sikrer barnet best om også dets nærmeste omsorgsgivere, fosterforeldrene, har partsrettigheter og juridiske rettigheter som sikrer ivaretagelse av barnets omsorg.

Norsk Fosterhjemsforening anser det som viktig at man skifter perspektiv på fosterforeldre fra å se på dem som barneverntjenestens forlengede arm og avtalepart og over til å se på dem som erstatningsforelder for fosterbarnet. Dette fordi det er rollen som omsorgsperson og familie som er sentral. Følgen av dette er at fosterhjemmet må utstyres med lovbeskyttede rettigheter som gjør at det best mulig kan ivareta oppgaven med å gi barnet kjærlighet, beskyttelse og omsorg.

I. Vurdering av lovens struktur

Norsk Fosterhjemsforening anser at utvalget har lykket med en forenkling og god oppbygging av ny barnevernlov. Strukturen i loven anses hensiktsmessig, den er oversiktlig og ryddig og bidrar til å gjøre loven enklere å finne frem i. Loven mangler imidlertid en rettighetsbasert regulering av fosterhjemsfeltet, som sikrer barnets rett til omsorg i fosterhjemmet. Dette kan hensiktsmessig tas inn i lovens kap. 8 Fosterhjem.

II Gjennomgang av viktige paragrafer i lovutkastet iht kapittelinndeling i NOU'2016:16

Kap 5 Regulering av grunnleggende rettigheter og prinsipper

Utkastets § 2 Barnets rett til omsorg og beskyttelse. Barnets beste

Loven uttrykker lovens overordnede formål om barnets rett til omsorg og beskyttelse. Det fremgår barnets rett til å vokse opp i trygghet, kjærlighet og forståelse og **helst i egen familie**.

Norsk Fosterhjemsforening peker på at begrepet «egen familie» ikke anses å gjelde kun biologisk familie, men også fosterfamilie. Barnets rett til vern om sitt familieliv i fosterfamilien og fosterfamiliens rettighet til familieliv, må anses beskyttet av internasjonale menneskerettigheter og barnekonvensjon. Rett til familieliv må avstedkomme rettigheter som partsrettigheter for fosterforeldrene, økonomiske rettigheter, rett til informasjon mm som må sikres i den nye barnevernloven.

Forslag: Fosterbarnets og fosterfamiliens rett til familieliv fremgår av loven.

Kap 6 Barnevernloven som en rettighetslov for barn

Utkastets § 3 Barnets rett til tiltak og medvirkning

Loven legger opp til en lovfestet rett til nødvendige tjenester og tiltak etter barnevernloven når vilkåret for dette er oppfylt. Vilkaeret for at barn skal få rettskrav på barneverntjenester er at tiltaket er nødvendig og at lovens vilkår for det aktuelle tiltaket er oppfylt, herunder at tiltaket er forsvarlig og til barnets beste.

Norsk Fosterhjemsforening er for at ny barnevernlov blir en rettighetslov med barnet som rettighetssubjekt.

Forslag: Norsk Fosterhjemsforening ber om at utkastet suppleres med konkrete lovfestede rettigheter for barn og fosterforeldre innen fosterhjemmet slik at rettighetsfesting har en realitet.

Barnets omsorg i fosterhjemmet hviler i dag på et svakt rettslig fundament: det beror på kontraktsforholdet mellom barneverntjeneste og fosterforeldre. Denne kontrakten gir ofte dårlige rettigheter for fosterforeldrene. Fosterforeldre står også svakt ved at de som oftest ikke får partsrettigheter. Manglende etterlevelse av kontrakten fra barneverntjenestens side får heller ikke noen konsekvenser. Det foreligger ingen klageadgang eller reell sanksjonsmyndighet.

Dette får igjen betydning for fosterbarnet og dets mulighet for trygg og stabil omsorg. Når fosterforeldrene står svakt står også barnet som fosterbarn svakt. Hverken fosterforeldre eller fosterbarn har noen rettslig beskyttelse mot at barneverntjenesten sier opp kontrakten eller ikke forlenger den om barneverntjenesten er uenig med fosterforeldre. Barns rett til omsorg og beskyttelse beror altså på barneverntjenestens vurdering, og er ikke gitt selvstendig rettslig innhold.

Hverken fosterforeldre eller barnet har klagerett til noen instans dersom forutsetning for kontrakt brytes, eller ikke forlenges. Det samme dersom ikke forsterkning gis. Beslutning om å gi forsterkning anses ikke som enkeltvedtak, og hverken fosterbarn eller fosterforeldre kan påklage dette. Om fosterforeldre ikke får veiledning og oppfølging har hverken barn eller fosterforeldre rettslig krav på dette.

§ 3 Medvirkning

Loven legger opp til å styrke barnets rett til medvirkning og det å bli hørt.

Norsk Fosterhjemsforening støtter dette forslaget.

§ 4 Krav til barnevernets virksomhet. Forsvarlighet

§ 4 1. ledd angir at tjenester og tiltak etter loven skal være forsvarlig.

Norsk Fosterhjemsforening anser at de mange utilsiktede flyttingene innen fosterhjemsområdet tilsier at forsvarlighetsprinsippet per i dag i mange tilfeller ikke er ivaretatt innen fosterhjemsområdet.

Forslag: Det tas inn en egen regel i kap 8 om at barneverntjenesten skal jobbe forebyggende for å hindre utilsiktede flyttinger.

§ 4 2. ledd: Det fremgår at barneverntjenesten skal utøve sin virksomhet med respekt for og, så langt som mulig, i samarbeid med barnet og dets foreldre.

Norsk Fosterhjemsforening får ofte tilbakemelding fra fosterforeldre som opplever samarbeidsproblemer med barnevernet.

Forslag: Utkastet må suppleres med en lov - forankret plikt for barneverntjenesten til utvisning av respekt og plikt til samarbeid også i forhold til barnets fosterforeldre og barnet i fosterfamilien.

§ 4 3. ledd angir at barneverntjenestens tiltak ikke skal være mer omfattende enn nødvendig og skal gjennomføres så skånsomt som mulig.

Forslag: Utkastet må suppleres med en regel som gjør at minste inngreps prinsipp også skal gjelde barnet i fosterhjemmet.

Norsk Fosterhjemsforening peker på at minste inngreps prinsipp ikke praktiseres i forhold til barnet i fosterhjemmet i dag. En viser til de mange eksempler på flytting av barn mellom fosterhjem (samme tiltak) der barnevernstjenesten kan flytte barnet på dagen, uten at det er begrunnet i fare el. og uten at fosterhjem får informasjon om grunn som tilsier slikt vidtgående inngrep. Norsk Fosterhjemsforening anser at det her i en rekke tilfeller må anses å foreligge alvorlige brudd på forsvarlighetsprinsipp og rett til vern om familieliv.

Kap 10 Informasjonsutveksling mellom barneverntjenesten og andre tjenester og personer. Opplysningsplikt, taushetsplikt og opplysningsrett.

§ 80 Taushetsplikt og opplysningsrett

§ 81 Plikt til å føre journal

Norsk Fosterhjemsforening anser det meget positivt at barneverntjenesten får en plikt til å føre journal.

§ 82 Partenes rett til dokumentinnsyn og barneverntjenestens informasjonsplikt

Norsk Fosterhjemsforening ber om at det i ny barnevernlov spesielt fremgår at barnverntjenesten plikter begrense adgang til partsinnsyn mht personlig, sensitiv informasjon som gjelder fosterfamilien. Det foreligger slik hjemmel i dag iht forvaltningsloven § 19. annet ledd, men barnevernet må være forpliktet til å benytte denne adgangen.

Forslag: Ny lov må ha en regel som pålegger barnevernet å unnta informasjon om sensitive opplysninger om fosterfamilien fra partenes adgang til partsinnsyn.

Kap 11 Tiltakene i barnevernet

§ 26 opphevelse av vedtak om omsorgsovertagelse

Utvalget foreslår i § 26.2. ledd en ny regel hvor partene kan samtykke til at barnevernet treffer vedtak om tilbakeføring i stedet for nemnda.

Norsk Fosterhjemsforening advarer mot en regel som gjør at barneverntjenesten alene kan vedta tilbakeføring til foreldrehjemmet dersom partene samtykker til dette, idet barnet derved får dårlig rettssikkerhet. Norsk Fosterhjemsforening peker på at det kun bør være fylkesnemnda som skal kunne vedta tilbakeføring.

Forslag: regel i § 26 2. ledd strykes.

Kap. 13 Kontakt og samvær

Utkast § 37, 38 ,39

Loven legger opp til endringer både i regelen om hvem som har rett til kontakt og samvær og reglene om fastsettelse av kontakt.

Barnets rett til kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående lovfestes, for å være bedre i samsvar med retten til familieliv etter grunnloven, Den Europeiske Menneskerettskonvensjon og barnekonvensjonen.

Begrensning i kontakt med barnet fastsettes av fylkesnemnd for så vidt gjelder foreldre. For øvrig fastsettes begrensning av barneverntjenesten. Barnet, søsken, besteforeldre og personer som har hatt omsorgen i foreldres sted før omsorgsovertagelse gis en automatisk klagerett. Andre må få særskilt tillatelse av nemnda til å klage. Dette siste omfatter fosterforeldre som barnet har bodd hos.

Norsk Fosterhjemsforening anser at tidligere fosterforeldre må være inkludert i gruppen som har en automatisk klagerett. Det synes dårlig begrunnet å ha en regel for de som har hatt omsorg for barnet i foreldrenes sted før omsorgsovertagelse, men en annen regel for de som har hatt omsorg i foreldres sted etter omsorgsovertagelse.

Det er viktig å ta vare på de relasjoner som barnet har utviklet til sine omsorgspersoner. Dette gjelder vern av rett til et familieliv som er vernet iht menneskerettigheter og barnekonvensjon, og som må gjenspeiles i norsk barnevernlov.

Forslag: § 39: Tidligere fosterforeldre må være inkludert i gruppen som har klagerett på vedtak om begrensning i samværsadgang. Dette må fremgå uttrykkelig av loven.

Kap. 14 Oppfølging av barn og foreldre etter tiltak. Planer

Utkastet § 24 Omsorgs- og foreldreansvaret for barnet etter omsorgsovertagelse

Utvalget har forsøkt å presisere innholdet i omsorgsansvaret og foreldreansvaret for barnet etter omsorgsovertagelse for å avhjelpe de avgrensingsproblemer som har oppstått i praksis.

Norsk Fosterhjemsforening anser det fortsatt uklart hvilken myndighet som ligger i at fosterforeldre skal utøve den daglige omsorgen. Det er nødvendig med tydelighet for å skape trygghet for fosterforeldre i utøving av sin rolle. Det skaper også vansker for fosterforeldre og barnet å ikke ha myndighet i form av klagerett og signaturrett i forhold til en rekke forhold som andre vanlige foreldre har.

I dag er det mange fosterbarn som ikke forstår at fostermor og fosterfar, som de ofte anser som sine foreldre, ikke kan fatte vanlige avgjørelser som andre foreldre kan. Så lenge fosterforeldre er en forlenget arm for barnevernstjenesten så får de ikke den status de trenger som erstatningsforeldre for barnet. Barnevernstjenesten opererer som «overforelder». Barnet blir derved unødig spesielt. Barn vil gjerne være som andre barn.

Etter vergemålsloven er hovedregelen at det er den/de som har foreldreansvar etter barneloven for den mindreårige som er vedkommendes verge(r). Så lenge barnets foreldre beholder foreldreansvaret, vil imidlertid disse være barnets verge. Dette byr på en rekke problemer. Blant annet i forhold til Lånkassen: avtale om studielån og stipend for mindreårig støttmottaker kan kun underskrives av støttmottakers verge iht lov. Det betyr at man må ha signatur fra barnets foreldre.

I dag har ikke fosterforeldre formelt noe klage og signaturrett i forhold til barnet. Barneverntjenesten må inn for å søke barnet inn på BUP, søke pass, opptre i forhold til søknad om bankkort. Blir barnet innkalt til avhør hos politiet er det barneverntjenesten som skal stille. Disse oppgavene er det mange fosterforeldre som bør kunne få anledning til å ivareta. For et barnevern med alt for mange oppgaver, må det være hensiktsmessig.

Norsk Fosterhjemsforening påpeker at for mange fosterbarn, så vil plasseringen være varig, hvilket tilsier at man også bør ha omsorgs- og beslutningsansvar mer som en reell erstatningsforelder.

Forslag: Det foreldreansvar foreldre beholder etter en omsorgsovertagelse deles med fosterforeldre der det foreligger en varig plassering.

§5 3. ledd ettervern:

Norsk Fosterhjemsforening kan ikke nok understreke betydningen av at man lengst mulig følger opp ungdom som staten har overtatt ansvaret for. Dette kan være helt avgjørende for ungdommens mulighet i livet videre.

Forslag: lovens vern for ungdommer som er fylt 18 år bør automatisk forlenges til barnet blir 25 år med mindre ungdommen aktivt frasier seg dette. Det må legges inn en angrerett for dem som aktivt sier ifra seg retten.

Kap. 15 Bosted utenfor hjemmet

Utvalget reiser her (NOU s 204) spørsmål om barns rettigheter når de bor i fosterhjem, herunder adgang til bruk av tvang eksplisitt bør reguleres i barnevernsloven. Videre er det et spørsmål om det er behov for i større grad å avklare fosterforeldrenes rettsstilling, herunder innholdet i fosterforeldrenes omsorgsansvar.

Norsk Fosterhjemsforening er som nevnt meget skuffet over at utvalget ikke har tatt for seg problemstillingene i fosterhjemmene og tatt tak i å regulere fosterforeldres rettsstilling og barns rettigheter når de bor i fosterhjem.

Ad grensesetting og tvang i fosterhjemmet NOU pkt 15.5.

Det fremgår at utvalget ikke ønsker å fastsette regler som gjelder bruk av tvang i fosterhjem, slik man har for barn på institusjon.

Norsk Fosterhjemsforening er opptatt av at fosterforeldre får rettssikkerhet og veiledning i forhold til utøving av omsorgsrollen. Regler mht utøving av tvang som fosterforelder bør således lovreguleres. Fosterforeldre må gis rett på opplæring innen dette. Det er behov for tydelighet og rettslige rammer på dette området, som gir forutsigbarhet for fosterforeldre og fosterbarnet.

Forslag: I kap 8 inntas regel mht grensesetting og tvang i fosterhjemmet.

§ 25 Flytting:

I § 25 heter det at flytting i størst mulig grad skal unngås, og det foreslås en regel i § 108 om at flyttevedtak nå skal gå som klagesak for fylkesnemnda og derfor gå hurtig, og ikke som ordinær sak som i dag. Det fremgår videre at fosterforeldrene ikke gis noen automatisk klagerett, men kan gis en klagerett etter en individuell vurdering. Videre fremgår at tilknytningen mellom barnet og fosterforeldrene og varigheten av plasseringen er sentrale vurderingstema i den forbindelse.

Forslag: Flytting fra et fosterhjem til et annet tiltak eller tilbake til foreldrehjemmet bør undergis samme grundige utredning og behandling i nemnd som når man flytter barnet ut av foreldrehjemmet. Fosterforeldre må ha fulle partsrettigheter. Barnet må ikke flyttes før vedtak i nemnda skjer. Flytting på dagen kan kun skje når hensynet til barnets sikkerhet og helse tilsier det.

Norsk Fosterhjemsforening peker på at barn i dag flyttes i alt for stor utstrekning. Dette er en meget stor belastning for barnet, og også for fosterfamilien og biologiske barn i fosterfamilien.

Det som også skjer, altfor ofte, er at barnet klager på fosterhjemmet for å få frihet til å flytte, og at dette ofte ikke er noe annet enn et vanlig ungdomsopprør. Hvis enhver ungdom kunne gått til en "overforeldre" å klage på foreldrene sine, på for strenge grenser osv., så var det sikkert mange vanlige ungdommer som også hadde flyttet. Det hender også at fosterbarnet gjør dette for å få flytte tilbake til foreldrehjemmet som de har et rosenrødt bilde av. Barnevernet flytter da gjerne uten å snakke med fosterforeldrene.

Norsk Fosterhjemsforening anser at også fosterforeldre og fosterfamilien har visse grunnleggende rettigheter som beskyttes av EMK art 8 om rett til familieliv, og at mange av flyttesakene innebærer brudd på disse. Ny barnevernlov må gjøre noe med dette.

I en rekke tilfeller opplever fosterbarnet flytting fordi barnevernstjenesten og fosterforeldre ikke kommer til enighet om økonomiske rammebetingelser, eller at det er problemer i forhold til samarbeid, hvor flytting kunne vært unngått om man hadde fått bistand i saken.

Dette kan vel ikke være en berettiget grunn til å flytte fosterbarnet fra fosterhjemmet og i samsvar med hensynet til barnets beste?

Når fosterforeldre ikke har partsrettigheter vil ikke barnevernstjenestens handlinger kunne overprøves. Barnet mangler rettssikkerhet, og det gjør også dets fosterfamilie.

§ 46: Plan ved omsorgsovertagelse:

Forslag: i plan som barneverntjenesten skal vedta i forbindelse med barnets fremtidige omsorgssituasjon må det klart fremgå hva som skal endres/skal til for at omsorgsovertagelsen tidsbegrenses og at det må angis en tidsramme for dette.

Kap 16 Partsrettigheter og ordninger som sikrer barns prosessuelle rettigheter

§ 78 Part i sak etter loven:

§78 angir vilkårene for at barn og forelder kan være part etter loven men unnlater å angi at fosterforeldre kan være part etter loven. Dette angis ved en generell henvisning til forvaltningsloven.

Det foreslås at barn etter eget ønske kan få partsrettigheter fra det er 12 år, i stedet for fra 15 år som det er i dag.

Forslag: Fosterforeldres partsadgang. Fosterforeldre må gis fulle partsrettigheter og det må uttrykkelig fremgå av loven.

Subsidiært forslag: Fosterforeldre har fulle partsrettigheter for tilfeller hvor det foreligger en omsorgsplan med varig plassering, jf utkastet § 46. Utover dette beholdes dagens skjønnsmessige adgang til partsrettigheter.

Uansett: Dersom departementet ikke endrer på regulering på dette punkt må det inntas i loven en plikt for barneverntjenesten til å informere fosterforeldrene om at de kan ha partsrettigheter og vilkår for denne.

Norsk Fosterhjemsforening begrunner forslag om partsadgang for fosterforeldre med at alle avgjørelser vedrørende fosterbarnet må anses å angå fosterforeldrene direkte. I dag er partsadgangen for fosterforeldre meget usikker og begrenset fordi man opprettholder en lite hensiktsmessig rettslig konstruksjonen om at fosterforeldre kun er barnevernets forlengede arm og således ikke har partsrettigheter som privatperson etter forvaltningsloven § 2 e). **Dette blir feil i det det nettopp er i egenskap av privatperson og omsorgsperson de forutsettes å utføre oppdraget.** Partsrettighet for fosterforeldre må også kunne begrunnes i regler om rett til familieliv iht EMK. I dag er det mange fosterforeldre som ikke er klar over at de i en rekke tilfeller kan være part og ha en klagerett. Dersom de blir kjent med dette kan det ofte være for sent. Kriteriene for når de er part er også særdeles uklare. Til sammenligning; når utvalget drøfter hensyn som tilsier regulering av partsrettigheter for barn ved 12 års alder, er man jo av den oppfatning at en skjønnsmessig adgang for barnet til å ha partsrettigheter blir for usikker og vag, og dermed går man inn for en lovregel om rettighetsfesting av partsadgang fra 12 år. De samme hensyn til klarhet gjør seg gjeldende i forhold til rettighetsfesting av fosterforeldres partsstilling. Det må her en lovregulering til.

Den generelle henvisning til forvaltningsloven i utkastets § 76 er ikke tilstrekkelig til å informere fosterforeldre om at de kan ha partsrettigheter og klageadgang, dette må fremgå uttrykkelig av barnevernloven.

Barnets partsrettigheter

Norsk Fosterhjemsforening er meget positiv til at barnets rettigheter styrkes, men er i tvil om dette bør innebære at barnet får partsrettigheter fra 12 år. Det vil kunne være en alt for tung belastning for en 12 åring å opptre som part. Dersom 12 åringen sier ja takk til å utøve partsrettigheter med det dette innebærer, har 12 åringen rett til advokat og få tilbud om innsyn i alt, sitte alene på rommet sitt og lese dokumentene og være tilstede i fylkesnemnda under alle forklaringene. Advokaten kan selvfølgelig anbefale at 12 åringen ikke leser alt, men vi tror det kan oppstå tilfeller hvor det kan være vanskelig å i praksis å skjermes 12 åringen fra alle opprivende opplysninger.

Hva dersom barnet selv ikke ønsker å være part? Hvem ivaretar disse barnas rettigheter, og også de som er yngre enn 12 år, eller barna som har funksjonsnedsettelse, når barnets erstatningsforelder ikke gis noen partsrettigheter? Mange barn vil ikke selv ønske å være part, de vil være som vanlige barn. Imidlertid er det barnets nærmeste omsorgspersoner - fosterforeldrene som best kan ivareta barnets rettigheter i tillegg til barnet. Det er en ytterligere begrunnelse for at fosterforeldre må gis partsrettigheter.

§ 79 Trygghetsperson for barnet

Det foreslås at dagens roller som tilsynsperson, talsperson og tillitsperson bør samles hos en person og at denne personen skal hete barnets «trygghetsperson».

Norsk Fosterhjemsforening anser det i utgangspunktet som en god løsning at det foreslås en «trygghetsperson» som skal fylle de roller som i dagens lov består av flere personer barnet må forholde seg til. Sånn sett får barnet færre personer å måtte forholde seg til.

I utgangspunktet er navnet «trygghetsperson» noe spesielt, tatt i betraktning at også fosterforeldre i kraft av å være barnets erstatningsforelder, anses å ha i oppgave å være barnets trygghetsperson.

Trygghetsperson foreslås oppnevnt når barneverntjenesten foreslår å fremme sak om noe for fylkesnemnda. Dersom barnet blir plassert i fosterhjem, kan jo det være langt unna den kommunen hvor barnet opprinnelig bor, og den ansvarlige barneverntjenesten og hvor trygghetspersonen bor. Så da må det vel likevel i mange tilfeller oppnevnes ny trygghetsperson?

Norsk Fosterhjemsforening reiser spørsmålet om ikke alle barn under omsorg bør få oppnevnt en verge og at denne regelen bør fremgå av loven. I mange av barnevernssakene vil fosterbarnets foreldre være døde, og da vil fylkesmannen oppnevne verge. I slike saker vil det ofte være spørsmål om tilsyn med fosterbarnets evt arv / penger som er involvert. Det er også et spørsmål om dette med setteverge bør benyttes oftere enn i dag, men her er vi ikke informert om hvordan praksis er.

Norsk Fosterhjemsforening anser at det er behov for å utrede en rekke forhold nærmere mht de ulike roller som utøves i barnevernet og som skal ivareta barnet for å se sammenhengen mellom ulike roller helhetlig, og for å unngå rolleblending. Bla rollen barnevernets saksbehandler har opp mot barnet, i forhold til rollen som en trygghetsperson skal ha. Norsk Fosterhjemsforening anser at en rekke forhold bør utredes i forbindelse med den bebudede NOU som kommer og som skal gjelde fosterhjemsområdet.

Øvrige forslag fra Norsk Fosterhjemsforening som bør utredes nærmere i kommende NOU:

Forslag: Rett til veiledning og oppfølging

Fosterforeldre må gis lov-forankret krav på veiledning og oppfølging slik at de kan utføre sin omsorgsoppgave. Dette må gjelde som en rettighet som fastsettes i vedtak og kan påklages.

Forslag: Forsterking

Avgjørelse om forsterking må anses som et enkeltvedtak og kunne påklages av fosterforeldrene. I dag anses ikke slike vedtak som enkeltvedtak og kan det ikke påklages, men det er overlatt til barneverntjenestens skjønn uten overprøvingsadgang. Dette vil også kunne bidra til mer ensartet praksis mht forsterking, og hindre samarbeidsproblem mellom barneverntjeneste og fosterforeldre.

Forslag: Innføring av klageadgang

Det må innføres et klageorgan (fylkesmannen) som ivaretar rettssikkerhet innen fosterhjemsområdet for saker som gjelder barnet i fosterhjemmet og fosterforeldrenes rettigheter. Norsk Fosterhjemsforening anser det som et viktig virkemiddel for å redusere antall utilsiktede flyttinger. Rettigheter som barn og fosterfamilie gis på dette området, må være etterprøvbare.

Forslag: Rett på informasjon

Fosterforeldre må gis lovbestemt rett til innsyn i barnets saksmappe slik at de kan ivareta barnet best mulig. Fosterforeldre må også ha krav på full informasjon fra barneverntjenesten slik at de kan danne seg et riktig bilde av oppdraget. Norsk Fosterhjemsforening opplever at fosterforeldre i en del tilfeller ikke får all informasjon, eller at barnet er for dårlig utredet. Dette medfører at de ikke får dannet seg et riktig bilde av oppdraget og kan føre til utilsiktede flyttinger. Informasjon om sensitiv informasjon om foreldre og barnets søsken har som regel ikke fosterforeldre behov for, tilsvarende som fosterforeldre må være beskyttet mot innsyn i forhold til slik informasjon om dem, jf nedenfor.

Forslag: Begrensning i adgang til partsinnsyn iht fvl § 19

Fosterforeldre må ha beskyttelse i loven i forhold til at barnets foreldre har fullt innsyn i sensitiv informasjon om dem.

Forslag: Utredning av barnet

Fosterfamilien må ha krav på at barnet utredes før man tar stilling til å være fosterforeldre, evt like etter. At barnet er utredet vil være meget viktig for fosterforeldrene og for å kunne gi barnet best mulig omsorg.

Forslag: Regler mht adgang og rammer for utøving av tvang i fosterhjem må lovreguleres.

Forslag: Regler mht oppfølging av fosterfamilie

Fosterfamilier som mister fosterbarnet ved flytting eller tilbakeføring må få rett på oppfølging fra barneverntjenesten. Mange fosterfamilier kan oppleve en stor sorg når fosterbarnet flyttes, og lik barnets foreldre, kan man familien trenge hjelp til å bearbeide dette.

Forslag: Regel om tidlig innsats og det å hindre utilsiktede flyttinger

Det bør lages et prinsipp i loven om at barneverntjenesten skal jobbe for tidlig innsats som også skal gjelde fosterhjemmene.

I de tilfeller hvor barnet tilbakeføres til sine foreldre etter å ha bodd i fosterhjem, er det viktig med innføring av en regel som ivaretar samværsrett mellom fosterforeldrene og med barnet slik at relasjonen ivaretas. En slik regel mangler i dagens utkast.

Forslag: Regel om krav til tilsyn i hjemmet etter tilbakeføring

Det bør være en regel som sikrer barnet ved tilbakeføring i foreldrehjemmet i form av tilsyn de første ett til to årene.

III Vurdering av den samlede virkning for barn, foreldre og barnevernet

Norsk Fosterhjemsforening anser at loven i sin nåværende form ikke vil bidra til sikring av barnets rett til omsorg når den ikke løser de utfordringer som barnet utsettes for på fosterhjemsområdet. Som nevnt er det på dette området de fleste fosterbarn skal få sin omsorg og beskyttelse når de flytter ut av foreldrehjemmet. Loven gir ikke lovregler som styrker situasjonen for barnet i fosterhjemmet. Når fosterhjemmene står så svakt, og ikke har lovhjemlede rettigheter, vil barnets stilling også stå svakt. De mange utilsiktede flyttingene er dessverre et bevis på dette. Det er ikke noe som tyder på at ny barnevernlov vil redusere antallet utilsiktede flyttinger.

Norsk Fosterhjemsforening er usikker på reelle virkningen av at barnet får stilling som part ved 12 år, og da gjøres til rettssubjekt, og om dette er til det beste for barnet. Den normative virkning av dette er imidlertid verdifull. Skal barnet reelt sett gis rettigheter må fosterforeldrene som barnets nærmeste omsorgsgiver gis partsrettigheter, og også andre juridiske rettigheter som ivaretar barnets rettigheter. Det er dette som vil være effektivt i forhold til å sikre barnet trygghet og omsorg i fosterhjemmet. Og det vil være viktig også i forhold til rettssikkerheten til barn med alvorlige funksjonsnedsettelse som ikke er i stand til å opptre som et rettssubjekt. Norsk Fosterhjemsforening har mange henvendelser i anledning slike alvorlige saker. Disse barna er ofte svært avhengige av sine fosterforeldre.

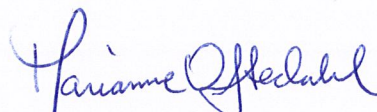
Norsk Fosterhjemsforening anser det som meget positivt at ny lov er brakt i samsvar med menneskerettighetsvernet i forhold til barn og foreldre. Nå gjenstår det å få til det samme rettighetsfokus når det gjelder fosterfamilien og sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse her.

Norsk Fosterhjemsforening 30.1. 2017

Med vennlig hilsen

Tove Wahlstrøm
Generalsekretær

Marianne Oftedahl
Advokat

Vedlegg 1) Konkrete eksempler på problemstillinger fra fosterforeldre som illustrerer behov for rettigheter for fosterbarn og fosterfamilier.

Nedlegg 1

Situasjonen på fosterhjemsområdet – et innblikk i eksempler på store vansker fosterhjem i dag opplever pga manglende rettsregler og forutsigbarhet som beskytter barnet og fosterforeldrene.

Eksempler er basert på henvendelser til rådgivningstjenesten i Norsk Fosterhjemsforening, men endret og anonymisert av hensyn til personvernet.

NOU 2016: 6 Sikring av Barns rett til trygghet og omsorg

Skal barn sikres trygghet og omsorg så må man sikre erstatningsforeldre rettigheter som setter dem i stand til å gi barnet stabil omsorg. Står erstatningsforeldre svakt vil også fosterbarnet stå svakt.

Eksempel 1

Flytting fra fosterhjemmet

Kasper er 9 år har bodd i fosterhjem på Toten i 7 år hos Karen og Sigbjørn, som også har to biologiske barn på 11 og 13 år. Kasper er plaget av angst og sliter med aggresjon. Han er ganske relasjonsskadet. Karen har, pga guttens angst, ligget inne hos ham hver natt i over et år for å trygge ham. Hun jobber begrenset tid utenfor hjemmet for å ivareta hans behov. Fosterforeldre har kjempet som løver for å få gutten bedre. Han er blitt en del av deres familie, han har fått tilknytning til sine fostersøsken i fosterfamilien og sine nye erstatningsforeldre.

Så skjer det at barneverntjenesten bare bestemmer at han skal flyttes tilbake til sin bestemor, over hodet på fosterforeldrene. Flyttevedtaket effektueres raskt, og til tross for at fosterforeldrenes protester. Hvordan kan dette være til Kaspers beste?

Tilbake sitter fosterfamilien i sjokk, og i sorg. De er engstelige for hvordan det går med Kasper hos mormoren. Det er ingen regel som gir dem krav på informasjon eller samvær med ham nå. De vet ikke om de har noen rettigheter overhodet. Først ett år etter flytting, orker fostermor ta kontakt med Norsk Fosterhjemsforening, for å høre hva de kan gjøre – har de noen rettigheter? Nei det har de ikke, får de til svar.

Ingen hadde fortalt fosterforeldrene på tidspunkt for flytting at de kunne hatt partsrettigheter, men disse reglene er meget diffuse og kunnskap om dette er avhengig av at barneverntjenesten informerer om at man kan ha en klagerett og at man fremsetter begjæring om dette i forhold til nemnda. Evt juridisk bistand til advokat må de selv bekoste.

Ingen gir familien hjelp til å bearbeide den store sorgen over at Kasper bare plutselig ble tatt fra dem, og de får ingen bistand til å komme seg videre. Ingen tenker på hvilket tap Kasper opplever og tapet de biologiske barna i fosterfamilien opplever. De har mange spørsmål i saken i forhold til hvordan dette kunne skje, og hva det står i barneverntjenestens dokumenter. Dette er bare ett av mange eksempler på hvor ille det blir når man ikke har noen rettigheter på området, men samtidig skal fungere som erstatningsforeldre og innlemme et barn inn i sin innerste familie.

Eksempel 2

Manglende rett til informasjon om fosterbarnet, manglende krav på forsterkning. Vanskelige samarbeidsforhold, mangel på veiledning og oppfølging.

Hilde og Karsten fikk sitt første fosterbarn for 3 år siden, lille Silja som da var 7 år. De var ikke klar over at Silja hadde en meget krevende og traumatisk bakgrunn før de bestemte seg for å si ja til å ha henne som fosterbarn og signerte fosterhjemsavtalen. De har ikke krav på å få all informasjon om barnet, og Silja var ikke utredet bra nok. I ettertid lurte fosterforeldrene på om barneverntjenesten holdt informasjon tilbake, for å få plassert Silja hos dem. De har avtale om forsterkning første året, slik at Hilde er frikjøpt 70 prosent for å være hjemme.

Hilde og Karsten etterhvert store vansker med Silja og ba om forlenget forsterkning ut over første året. Silja nærmest klitrer seg på Hilde for å få oppmerksomhet, det kan være nærmest hele døgnet, og hun har høy grad av sosial angst som gjør at det er vanskelig å få henne på skolen. Der blir hun også mobbet. Det blir mange møter med BUP og skole.

Barneverntjenesten mente ikke det var grunn til å forlenge forsterkningen utover 1. året, og avslø krav om forsterkning. Hilde opplever at hun ikke kan ta vare på Silja uten å fortsette å jobbe redusert. Familien får som følge av dette stor nedgang i inntekt. Hverken fosterforeldre eller barnet selv har klagemuligheter på avslag om forsterkning, det er opp til barneverntjenestens skjønn. Fosterforeldrene opplever at det er vanskelig å samarbeide med barneverntjenesten, det er ikke noe i barnevernloven som gir dem rettskrav på dette. De er nå fortvilet over at Silja har så store vanskeligheter, og det er så vanskelig å få kompetent hjelp og helhetlig oppfølging. De føler de nå står veldig alene i arbeidet med å ivareta Silja. Det første året opplevde Hilde og Karsten at de fikk god oppfølging fra barneverntjenesten, men deretter så opphørte dette. Hverken fosterforeldrene eller Silja har lovbeskyttet krav på veiledning og faglig oppfølging fra barneverntjenesten. Hilde og Karsten opplever at det stadig kommer nye saksbehandlere som overtar saken – de har nå sin 6. saksbehandler, og saksbehandleren har for mange saker og kjenner ikke så godt til Silja sin sak.

Fosterforeldrene er redd for å kreve for mye i forhold til barneverntjenesten, eller være for kritiske, de har hørt av andre fosterforeldre at de da kan risikere at barneverntjenesten kan treffe vedtak om at Silja kan bli flyttet til en ny familie. De vet også at det er usikkert om de selv i så tilfelle har noen rettslig adgang til å klage på en slik avgjørelse.

Eksempel 3

Akutt flyttevedtak uten forklaring og uten at man får innsyn i saken

Fostermor Borghild tar kontakt med Norsk Fosterhjemsforenings rådgivningstjeneste.

De har hatt Nina som fosterbarn i 7 år. De hadde også tidligere søsteren til Nina boende. Hun hadde så store vansker at de ikke kunne fortsette å ha henne. Fosterforeldrene var ikke informert over søstrenes situasjon. Søster til Nina som måtte flytte, viste seg også å få en alvorlig diagnose, hvilket også forklarte vanskene de strevet med, men ikke forstod.

De gjør mye for at Nina skal ha det bra, hun trives på gården de bor på og med de andre barna i familien. Borghild og Erik har hatt mange fosterbarn opp igjennom årene, og har god kontakt med alle barna. Barneverntjenesten har et møte med fostermor i forbindelse med et ansvarsgruppe møte med skolen, man tar der opp en del forhold i fosterhjemmet som fostermor ikke kjenner seg igjen i. Borghild opplever at saksbehandler er forutinntatt, saksbehandler har for øvrig ikke hatt mye kontakt med dem, og har ikke møtt fosterfar.

På et nytt møte 4 måneder senere med barneverntjenesten får fostermor beskjed om at Nina skal flyttes, og at Nina selv vil flytte. Fostermor blir meget forskrekket, dette kommer helt overraskende. Barneverntjenesten kjører deretter sporenstreks hjem til fosterhjemmet og henter Nina og plasserer henne i et beredskapshjem. Fosterforeldrene og barna deres er i sjokk -hva var årsaken til hastverket? Ingen i familien fikk avrundet fosterhjemsforholdet og sagt farvel til Nina på en ordentlig måte. De vet ikke hva slags informasjon i saken som barneverntjenesten bygger på. De har ikke sett noen vedtak og heller ikke mottatt noen oppsigelse av fosterhjemsavtalen. De bor i en liten bygd hvor alle kjenner alle – og fosterforeldrene kjenner det er veldig tungt og urettferdig å nærmest bli stemplet som de har gjort noe forferdelig galt når Nina flyttes på dagen -samtidig som man ikke skjønner hva dette handler om.

De klager til fylkesmannen som ber om dokumentasjon i saken fra barneverntjenesten. Barneverntjenesten sender dokumentasjon til fylkesmannen, fosterforeldrene får fortsatt ingen informasjon i saken. Fylkesmannen bestemmer seg deretter for å avslutte saken og meddeler til fosterforeldrene at fylkesmannen ikke har noen forpliktelse til å gå videre i slike saker. Saken avsluttes uten at fosterforeldrene har fått noe informasjon som gjør at de kan legge saken bak seg og gå videre. De føler dette er meget urettferdig og urimelig den måten de er behandlet på. Er dette virkelig lovlig? De henvender seg til Norsk Fosterhjemsforening for å få hjelp. Det er ikke det at de vil forfølge selve flyttingen som har skjedd, men fosterforeldre og biologiske barn trenger å få innsyn i saken og å få en forklaring på hva som barneverntjenesten bygger saken på og hva som kan forklare akuttflyttingen.

Norsk Fosterhjemsforening må dessverre informere dem om at slike historier ikke er unike, men at man skal hjelpe dem å kontakte barneverntjenesten for å kreve å få partsrettigheter og innsyn i saken.

Fosterforeldre og NAV

Problem med regelverk som straffer fosterforeldre - konkrete eksempler:

Mange fosterforeldre kommer meget dårlig ut dersom de er så uheldige å måtte trenge NAV ytelse når de er fosterforeldre. Dette er uverdige og reglene må endres. Bufdir har i egen rapport anbefalt endring i regelverket. Dette må skje med ny barnevernlov.

Eksempel 4

Fosterforeldre som går på dagpenger:

Fostermor Grete fra Stavanger skriver til rådgivningstjenesten i Norsk Fosterhjemsforening:

Vi har et fosterbarn som heter Marius og vi har en godtgjørelse på ca. 7200 pr.mnd.

Vi bor i Stavanger. Jeg mistet jobben min i oljeindustrien i august 2015. Har vært i full dags jobb i hele mitt voksne liv. Jeg blir 60 år i mai neste år og har store problemer med å få meg jobb igjen hovedsakelig pga alder. Det blir trukket i overkant av 4000 pr mnd av mine dagpenger pga fosterhjemsgodtgjørelsen. Nå står min mann også uten jobb fra nyttår og blir da trukket for det samme beløpet når han går over på dagpenger.

Det vil igjen si at vi blir trukket MER enn fosterhjemsgodtgjørelsen i sin helhet.

I virkelighetens verden slår dette ut med at vi må betale ca 1000 kr. pr mnd for å være fosterforeldre. Jeg tok dette opp med NAV, men de sier dette er helt etter dagens lover og regler. Håper inderlig dere i Norsk Fosterhjemsforening får gjort noe med dette. Det oppleves som veldig urimelig.

Fosterhjemsgodtgjørelsen burde være en "fredet" ordning som ikke ble berørt av verken sykdom eller arbeidsledighet da dette er til barnets beste. Tror ikke det fins noen som er fosterforeldre for godtgjørelsens skyld. Dette er en jobb som ikke kan måles i kroner og øre da den går 24 timer i døgnet året rundt.

Eksempel 5 – dagpenger og Navs vilkår om flytting

Marit har vært fostermor i 8 år for Greger. Nå er hun arbeidsledig i forhold til arbeid utenfor hjemmet. NAV krever at hun flytter hvor som helst i landet, og råder henne til å si opp fosterhjemsavtalen.

Marit vil ikke dette, Greger har foreldre han ser regelmessig, og hun kan ikke ta han med seg til andre steder av landet. Dessuten så har han nettverket sitt der de bor nå, det er risikabelt å ta ham ut av skole. Resultatet er at Marit ikke får ytelse fra NAV. Saken er påklaget gjennom flere instanser i NAV uten å få medhold.